

ФУНКЦІЇ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЯК ЧАСТИНА РИНКУ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

FUNCTIONS OF RITUAL SERVICES AS PARTS OF MARKET OF SOCIAL SERVICES

Марцин В.С.

доктор економічних наук, академік АН ВО України, професор,
професор кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Університет банківської справи

У статті зазначено, що ритуальне обслуговування охоплює інтереси всього суспільства та носить комплексний характер. Для найкращого сприйняття об'єкту господарювання у сфері ритуальних послуг розглянуто основні його функції. Основною ознакою, що вказує на приналежність до ритуальної галузі, на думку автора, може слугувати величина питомої ваги ритуальних послуг у розмірі не менше ніж 50% від загального обсягу послуг, які надає підприємство.

Ключові слова: послуга, функція, сфера ритуальних послуг, муніципальне утворення, державне регулювання.

В статье отмечено, что ритуальное обслуживание охватывает интересы всего общества и носит комплексный характер. Для наилучшего восприятия объекта ведения хозяйства в сфере ритуальных услуг рассмотрены основные его функции. Основным признаком, который указывает на принадлежность к ритуальной отрасли, по мнению автора, может служить величина удельного веса ритуальных услуг в размере не меньше чем 50% от общего объема услуг, которые предоставляет предприятие.

Ключевые слова: услуга, функция, сфера ритуальных услуг, муниципальное образование, государственное регулирование.

It is marked in the article, that ritual service embraces interests of all society and carries complex character. For the best perception of object of menage in the field of ritual services, his basic functions are considered. By a basic sign, in opinion of author that specifies on belonging to ritual industry, the size of specific gravity of ritual services can serve in a size not less than 50% of general volume of services that is given by an enterprise.

Keywords: service, function, ritual service business, municipal education, government control.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У науковій літературі приділено велику увагу оптимальному розподілу ресурсів та ефективному їх використанню для досягнення соціально значущих результатів у різних галузях суспільства, зокрема на ринку соціальних послуг.

Незважаючи на те що науковці активно досліджують сферу послуг, досі не вироблено загальноприйнятого визначення поняття «послуги». Це пов'язано з тим, що сутність послуги можна розглядати з різних точок зору [1; 2]:

- як економічну категорію;
- як вид діяльності;
- як сферу;
- як грошовий потік.

Проте найбільшого розповсюдження отримало формулювання послуги як економічної категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми

і на які спирається автор. О. Ланге вважає, що послугами можна назвати «будь-які функції, які пов'язані... із задоволенням людських потреб, але які безпосередньо направлені на виробництво будь-яких предметів» [3, с. 7].

Ф. Котлер зазначає, що «під послугою необхідно розуміти будь-який захід або вигоду, що одна сторона може запропонувати іншій і які переважно невідчутні і не призводять до оволодіння будь-чим. Виробництво послуг може бути, а може й не бути пов'язане з товаром у його матеріальному вигляді» [4, с. 46].

Автор концепції ринку соціальних послуг А.В. Барков вважає, що під «ринком соціальних послуг слід розуміти певну систему суспільних відносин по задоволенню майнових потреб громадян у соціальних послугах» [5].

Однак невірно трактувати послугу як будь-яку дію, оскільки це передусім дія, що володіє специфічними ознаками. Д.І. Степанов під послугою розуміє різновид об'єктів цивільних правовідносин, яка виражається «у вигляді пев-

ної правомірної операції, тобто у вигляді низки доцільних дій виконавця або в діяльності, що є об'єктом зобов'язання, що має нематеріальний ефект, нестійкий речовинний результат, або матеріалізований результат. Вона пов'язана з іншими договірними відносинами і характеризується властивостями здійсненності, що є не невідділеною від джерела, моментальної споживчості, неформалізованої якості» [6].

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Роль ритуального обслуговування охоплює інтереси всього суспільства та носить комплексний характер, оскільки включає в себе сукупність дій, необхідних для проведення всього процесу поховання тіла або останків тіла після його смерті – від оформлення документів до поховання [7].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для розгляду ритуального обслуговування населення як одного з найважливіших об'єктів державного управління та регулювання необхідно розглянути цю галузь із точки зору методології підходів до понять і визначень, структурного складу сфери, класифікації послуг, аналізу різних чинників, що прямо і побічно впливають на сферу ритуальних послуг.

Можна констатувати факт, що сфера ритуальних послуг поєднує велику кількість неоднорідних видів комерційної та некомерційної діяльності та включає в себе різні процеси,

поняття, структури, об'єкти та суб'єкти, що спеціалізуються на наданні ритуальних послуг населенню та виробництві похоронних засобів.

Організація надання ритуальних послуг населенню має ґрунтуватися на таких принципах:

а) мінімально необхідний набір ритуальних послуг має бути наданий усім бажаним громадянам за цілком доступною ціною, щоб навіть громадяни з низькими доходами змогли замовити такий набір послуг;

б) за бажанням замовника повинні бути надані будь-які послуги і вироби ритуального призначення, які він зможе оплатити.

Надання ритуальних послуг населенню – це бізнес, який здійснюється в умовах:

– конкуренції;

– формування реклами про діяльність фірм;

– реального стійкого попиту населення на вироби і послуги ритуально-похоронного призначення;

– реальної боротьби за інформацію про потенційних замовників, тобто фірма повинна знати про всі факти смерті людей і оперативно пропонувати родичам померлого свої послуги;

– обов'язкової наявності інформації відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» [8], в якій указуються: назва організації, її організаційно-правова форма; асортимент послуг, їхня якість та ціна; матеріали, використувані під час виробництва виробів; форми та строки надання послуг; гарантії замовникам.

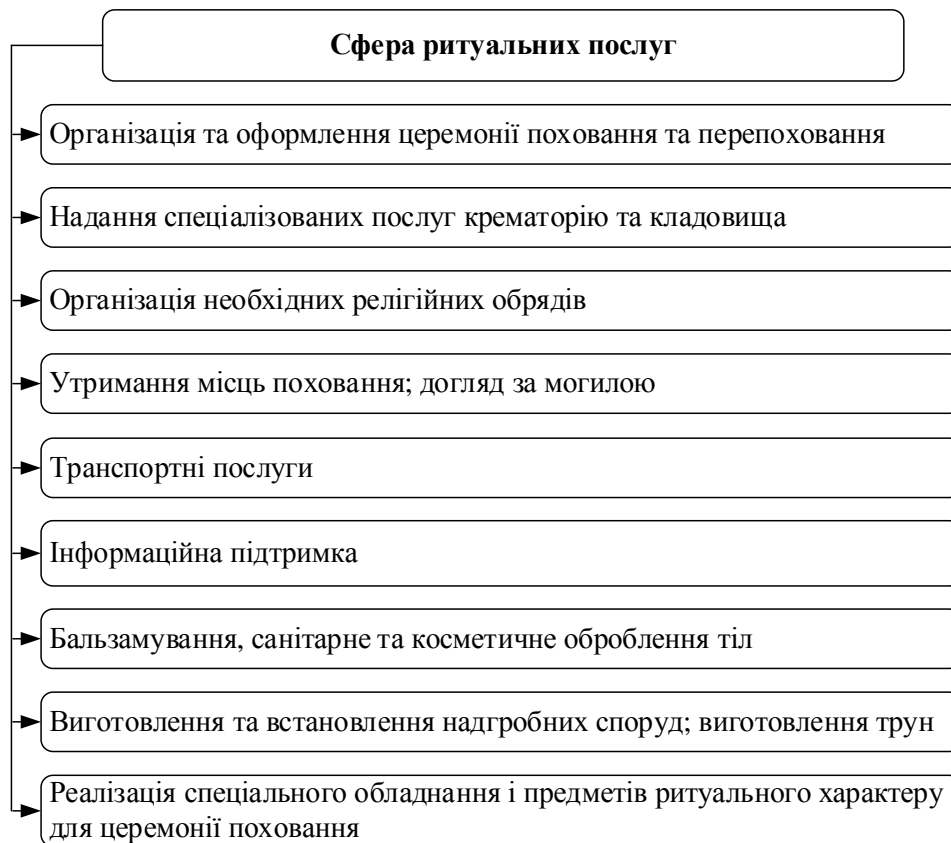

Рис. 1. Функції сфери ритуального обслуговування населення [10]

Ознакою, що вказує на приналежність до даної галузі, на нашу думку, може слугувати величина питомої ваги ритуальних послуг у розмірі не менше ніж 50% від загального обсягу послуг, які надає підприємство.

Таким чином, діяльність із надання ритуальних послуг населенню не обмежується рамками галузі ритуальних послуг і включає в себе діяльність приватних підприємців і підприємств, що надають дані послуги поряд з профілюючими.

Необхідність державного управління та регулювання сфери ритуальних послуг в Україні аргументовано тим, що нині масштаби комерціалізації цієї сфери ринку соціальних послуг вражають своїми розмірами [9]:

- в Україні щорічно вмирає близько 700 тис. людей, 25–30 млн. громадян приймають участь на різних етапах їх поховання;

- функціонує понад 3 000 підприємств ритуального обслуговування різних організаційно-правових форм, що є в кожному муніципальному утворенні, в яких працює понад 20 тис. осіб;

- в Україні налічується близько 34 тис. місць поховань площею понад 200 тис. га;

- для поховання померлих громадян щорічно потрібно щонайменше 200–250 га землі, що більше, ніж територія Князівства Монако;

- ритуальними службами протягом минулого року надано населенню ритуальних послуг та реалізовано предметів ритуальної належності на загальну суму понад 712 млн. грн., що на 6% більше порівняно з 2012 р.;

- загальний обсяг наданих ритуальних послуг та предметів ритуальної належності населенню суб'єктами господарювання різних форм власності у 2013 р. становив 1,33 млрд. грн., з яких майже 54% надано ритуальними службами, тощо.

Зазначені обставини зумовлюють надзвичайно гостру боротьбу на ринку ритуальних послуг державних підприємств, приватного бізнесу та некомерційного сектору. Це призводить до серйозних порушень антимонопольного законодавства та використання деякими учасниками ринку відверто кримінальних засобів конкуренції.

Для найкращого сприйняття об'єкту боротьби у сфері ритуальних послуг слід розглянути основні її функції (рис. 1).

Функції настільки різноманітні, що включають у себе такі послуги:

- виробничі (наприклад, виготовлення та встановлення надмогильних споруд, виготовлення трун);

- транспортні (надання спеціально обладнаного транспорту);

- торговельні (реалізація спеціального обладнання і предметів ритуального характеру для церемонії поховання);

- оформлювальні (організація й оформлення церемонії поховання та перепоховання);

- різноманітні інформаційні послуги.

Наведена різноманітність функцій сфери ритуального обслуговування населення ускладнює процес управління, організації та контролю стратегічного розвитку цієї сфери в рамках регіонального та державного управління.

Роль територіальних і муніципальних утворень у формуванні сучасного підходу до сфери ритуальних послуг полягає в тому, щоб створити умови для максимально можливого використання наявних і створення нових ресурсів, які забезпечують вирішення найскладнішого завдання зв'язку між керуючою структурою муніципальних утворень (адміністрації території) та організаціями сфери ритуальних послуг для підвищення якості обслуговування населення з урахуванням специфіки даного ринку послуг і в рамках стратегічного розвитку всієї території.

В умовах розмежування державної та муніципальної власності, комерціалізації всіх сфер послуг, у т. ч. ритуальних, та інших ринкових перетворень центр ваги управління повинен переміститися на нижчі рівні управління, які створюють умови для появи нових організаційних форм, адже сфера ритуальних послуг як соціальна сфера – це ринкова галузь, де попит і пропозиція постійно змінюються, впливаючи один на одного. Асортимент послуг у зв'язку із цим істотно розширюється та оновлюється. Громадянам пропонуються найрізноманітніші послуги з урахуванням їх матеріальних можливостей і уявлень про організацію ритуального обслуговування. Як і будь-яка комерційна організація в умовах ринку, підприємства, фірми, організації, що надають ритуальні послуги, ставлять своєю метою вилучення прибутку від своєї діяльності, тобто від продажу ритуальних виробів і послуг.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дотримання зазначених особливостей організації діяльності фірм, що працюють у сфері надання ритуальних послуг, допоможуть сформувати сприятливий для розвитку бізнесу зовнішньоекономічний імідж як фірми, так і галузі. Це, своєю чергою, надасть замовнику упевненості в якості та своєчасності наданих ритуальних послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Данилюк Т.І. Сутність поняття «послуга»: теоретичні аспекти / Т.І. Данилюк // Ефективна економіка. – 2014. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
2. Сидорова А.В. Экономико-статистические методы в управлении сферой услуг / А.В. Сидорова. – Донець: ДонНУ, 2002. – 240 с.
3. Калачова І.В. Статистика послуг: концептуальні основи реформування / І.В. Калачова // Статистика України. – 2001. – № 4. – С. 24–28.

4. Котлер Ф. Основы маркетинга. Профессиональное издание / Ф. Котлер, Г. Армстронг; 12-е изд.; пер. с англ. – М.: Вильямс, 2009. – 1072 с.
5. Барков А.В. Рынок ритуальных услуг: проблемы гражданско-правового регулирования: [монография] / А.В. Барков, Р.Ю. Грачев. – М.: Юрлитинформ, 2013. – 176 с.
6. Степанов Д.И. Услуги как объект гражданских прав: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Д.И. Степанов; Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. – Москва, 2004. – 315 с.
7. Ларионов О.А. Регулирование деятельности социально значимой сферы услуг (вопросы качества обслуживания): Научно-аналитический обзор / О.А. Ларионов; под ред. Л.А. Михайловой. – М.: Экономическое образование, 2013. – 224 с.
8. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 № 1102-IV (зі змінами станом на 09.04.2014) // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 7. – С. 47.
9. Стан галузі поховання в Україні за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/zhkh/Vlahoustri-terytoriy/stan-galuzi-pohovannya-v-ukrayini-za-2014-r--572716/>.
10. Слияков Ю.В. Развитие сферы ритуальных услуг на территории муниципальных образований: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / Ю.В. Слияков; Государственная академия повышения квалификации и переподготовки кадров для строительства и жилищно-коммунального комплекса России. – Москва, 2003. – 143 с.